

# ታሪኽ ኣይንረስዕ፡ ጉዕዞና ክቕንዕ

## ራብዓይ ክፋል

### 3.2 ምልሶት ወዲ ተላ

ሕሩይ ተድላ ባይሩ ኣብ ቀዳማይ ጉባኤ ተ.ሓ.ኤ. ምክትል ኣቦ መንበርን ናይ ፖለቲካ ሓላፊን ኮይኑ ድሕሪ ምምራጽ፣ ንወጻኢ ከይዱ ክሳብ 1974 ንሚዳ ኣይተመልሰን። “ምክትል ኣቦመንበር ናይ ጀብሃ እዩ” እናበለ ፈቓድኡ ከብል ክብል እዩ ግዜኡ ዘሕልፎ ነይሩ። ምናልባት ሓደ ክልተ ግዜ ቅልቅል ኢሉ ተመሊሱ እንተዘይኮይኑ፣ ገጽ ሚዳ ርእይዎ ኣይፈልጥን። ወዲ ተላ ኣብ ወጻኢ ኮይኑ፣ እንታይ ይግበር ነይሩ እውን ዝፈልጥ ኣይነበረን። ኣቦ-መንበር ኮይኑ ዝተመርጸ እድሪስ መሓመድ ኣደም ንባዕሉ፣ ድሕሪቲ ጉባኤ ንሚዳ ገጹ ኣይተቐልቀለን። ወተሃደራዊ ሓላፊ ዓብደላ እድሪስ እውን እንተኾነ፣ ካብኡም ድኣ ይሓይሽ ቅሩብ ይመላለስ ነይሩ እምበር፣ ዳርጋ ዝበዘሕ ግዜኡ ኣብ ደገ እዩ ዘሕልፎ ነይሩ።

ሕሩይ ኣብ 1971 ኣብ ቀዳማይ ውድባዊ ጉባኤ ተሳቲፉ ንወጻኢ ድሕሪ ምኻዱ፣ ጀብሃ ብብዙሓት ሓደስቲ ተጋደልቲ ኣብ ዝተግበለለትሉ እዋን፣ ማለት ኣብ መወዳእታ 1974 እዩ ናብ ሚዳ ኤርትራ ተቐልቂሉ። ኣብ በቕሊ ተወጢሑ ንከበሳ ብምውጻእ ድማ፣ ኣብ ሃዘጋ እንዳ ራእሲ ሰፊሩ። ኣብኡ ቤት ጽሕፈት ገይሩ። ዊስኪ እናጨለጠ ሓደ ክልተ ወርሒ ዝኸውን ተቐሚጡ። መብዛሕትኡም እቶም ሽዑ ዝቐረብዎ ካደረታት ጀብሃ፣ ኣተሓሳስባኡ መዚኖም ንዲቕም እዮም። ቁምነገር ዘለዎ ሰብ ከምዘይኮነ ቀልጢፎም ገምጊሞም። እቲ ሓድሽ ተጋዳላይ ግን ብወረ ከም ኣባል መሪሕነት ጥራይ እዩ ዝፈልጠ ነይሩ። ብዛዕባ ዓቕሙን ብቕዓቱን ኣፍልጦ ኣይነበሮን። ከም ሓደ ምሁር መራሕ እዩ ዝርድኦ ነይሩ። ኣባላት ሰልፊን ካደረታትን ጀብሃ ግን ኣጸቢቑም ስለዝመዘንዎ፣ ኣብ ካልኣይ ጉባኤ ኣብ መሪሕነት ከዩምጽእዎ ወሲኖም። ይኹንምበር ኣብ መሪሕነት ናይቲ ሰልፊ ጸገም ነይሩ እዩ። ኣብ ሰኔ 1974 እቲ ሰልፊ ኣብ ከሰላ ቀዳማይ ጉባኤኡ ኣብ ዘካየደሉ፣ ኣብ ልዕሊ ሕሩይ ዕቃብታት እኳ እንተነበሮ፣ ድሕሪ ብዙሕ ክትዕ ኣብ መሪሕነት ኣእትዮዎ እዩ። ስለዚ ሕሩይ ኣብ መሪሕነት ናይቲ ግንባር ይእቶዶ ኣይእቶ? ክበሃል ከሎ፣ ድሮ ኣብ መሪሕነት ናይቲ ሰልፊ ኣትዩ ነይሩ እዩ። እቲ ጽቡቕ ነገር ግን ኣብቲ 2ይ ጉባኤ ኣብ መሪሕነት ናይቲ ውድብ ማለት ኣብ ሰውራዊ ባይቶ ከይመጽእ እቲ ሰልፊ ወሲኑ።

ሕሩይ ኣብዚ 2ይ ጉባኤ ካብ መሪሕነት ናይቲ ግንባር ይተኣለ እምበር፣ ኣባል ፖለቲካዊ ቤት ጽሕፈት ናይቲ ፓርቲ ኮይኑዮ ቀጸሉ። እቲ ዘገርም ምስቲ ኩሉ ሰብ ዝዕዘቦ ዝነበረ ሃሎ-ለዋቱ፣ ኣብ ሓምሌ 1976 ኣብ ዝተገብረ ጉባኤ ናይቲ ሰልፊ እውን፣ እንደገና ኣባል መሪሕነት ክኸውን መሪጸሞ። ኣብዚ ናይ 1976 ጉባኤ እቶም ኣባላት ሰልፊ ንሕሩይ ኣብ መሪሕነቶም ዘእተውዎ ምክንያት፣ “ምናልባት ኣብቲ ሓድሽ ሓይሊ ጽልዎ ይህልዎ ይኸውን” ኢሎም ስለዝገመቱ እዮም። ንሱ እቲ ጉባኤ እናተካየደ እንከሎ፣ ኣብዚ ሓድሽ ሓይሊ ማጉ (ማርክሳዊ ጉጅለ) ዝተባህለ ምትእኽኻብ ከምዘሎ ሓበሬታ ኣሎኒ፣ ዝብል ጸብጸብ ኣቕሪቡ ነይሩ። እቲ ጉጅለ ንሱ ባዕሉ ዝወደቦ ውሑዳት ሰባት ዝሓዘ ግምት ዘይወሃቦ ጉጅለ እዩ ነይሩ። ወዲ ተላ ከኣ ባዕሉ ወዳቢ ባዕሉ ጸብጸብ ኣቕሪቡ ብምዃን ኣብቲ ምርጫ ንክኣቱ ተጠቐምሉ።

ወዲ ተላ ኣብዚ ጉባኤ'ዚ እውን ከም ልማዱ፣ ንጉባኤኛታት “ሓደ ሓድሽ ሓሳብ ሓዘልኩም መጸኢ ኣለኹ” እዩ ኢሉዎም። “ናይ ሰደት መንግስቲ ከነቐውም ኢና፣ ሻዕብያ እንተተሳተፈቶ ጽቡቕ፣ እንተዘይኮነ በይንና ከነቐውም ኢና” ዝብል ድንቁ ሓሳብ። ከምዚ ሕጂ ዝብሎ ዘሎ ሃለውለው እዩ። ምስቲ ሽዑ ዝነበረ ክውንነት ዘይከይድ፣ ክልሰ ሓሳባዊ ህውተታ ስለዝነበረ ድማ ዝሰምዖ ሰብ ኣይነበረን። እቶም ካድረታት ነጺጎሞ። ወዲ ተላ ኣብ ዘለዎ ቁም ነገር ምዝራብ ኣይከኣልን እዩ። ኣብ ሕልምታት እዩ ዝነበር። ቅድሚኡ እውን፣ ኣብ 1972 “ስትራተጂ ንሓርነት” ዝብል ሓደ ሰነድ ኣቐረቡ ነይሩ። እቲ ዘቐረበ ሰነድ ከመይ ጌርካ ብቐሊሉ ንኤርትራ ሓራ ትገብራ ዘርኢ ንድፊ እዩ። ብሃጠው ቀጠው ዝተመልኦ ሰነድ እዩ። እቲ ሰነድ ክሳብ ሕጂ ምስ ገሊጻም ከይሃለወ ኣይተረፍን። መጀመርታ ከመይ ጌርካ ነቲ ናብ ዝተፈላለየ ኩርናዓት ኤርትራ ዝዘርጋሕ ጽርግያታት ትቕርጽ፡ ካብኡ ቀጻልካ ከመይ ጌርካ መገዲ ባጽዕ ቦቲኸኻ፣ ንኣስመራ ተኸብባ፡ ድሕሪኡ ከመይ ጌርካ ግዝያዊ መንግስቲ ተቐውም ዝግይነቱ ዋላሓንቲ ወተሃደራዊን ፖለቲካውን እንዶ ዘይብሉ ሕልማዊ ሓሳባት ዝሓዘ ሰነድ እዩ። ቅድም ቀዳድም ወዲ ተላ ብዛዕባ ውትህድርና ዝፈልጦ ነገር የብሉን። ንሚዳ ድማ ሳሕቲ ከም ቱሪስት እዩ ዝቐልቀል ነይሩ። ናብራ ገድሊ እንታይ እዩ? ተጋዳላይ እንታይዩ? ውግእ እንታይዩ? ዓቕሚ ጸላኢ ክሳብ ክንደይ እዩ? ዋላሓንቲ ዝፈልጦ ነገር ኣይነበሮን። ግን ኩሉ ሳዕ ብነብሱ ስለዝምሰጥ፣ በቲ ዘቐረበ ሰነድ ምሒር እዩ ተሓቢኑ። ዋላ እቶም ዘርኣዮም ሰባት ብኣተሓሳስባኡ እንተንግቕዎ፣ ንሱ ግን ንቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ዓቢ ኣበርክቶ ዝገበረ ኮይኑ እዩ ተሰሚዖም።

ድሕሪ ናይ 1976 ጉባኤ ለበር ፓርቲ፣ ኩነታት ጀብሃ እናኸፍኦ እዩ ከይዱ። ነዊሕ ኣይጸንሐን ከኣ እቲ ሕንፍሽፍሽ ናይ ፋሉል ምንቅስቃስ ኣሰዲቡ። ጸገማትን ሕልኸላኻትን ጀብሃ እናግበዩ ምስ ከደ ድማ፣ ወዲ ተላ ክጸወር ይኸእል ስለዘይነበረ፣ ሃዲሙ ንደገ ምስ ከደ ብኡ ገይሩ ኣይተመልሰን።

#### 4. “ዓወትና ግድን ክኸውን ናይ ግድን ድዩ?” ዘይትርጎሞ ጥቕሲ

ኣቐዲሙ ከምእተገልጸ፣ መሪሕነት ተ.ሓ.ኤ.፣ ነቶም ሃረርታ ናጽነት ደሪኸዎም፣ መስዋእቲ ክኸፍሉ ናብ ደምበኡ ዝተጸምበሩ ሃገራውያን መንእሰያት፣ ብዓንተቦኡ ብዓይኒ ጽልኢ ስለዝጠመቶም፣ ኣብ ልዕሊኦም ዘካይዱ ሓያልን ጸላዊን ፖለቲካዊ ስራሕ ኣይነበረን። እቲ መሪሕነት ካብቲ ዝብድህ ዝነበረ ሓድሽ ሓይሊ ክሃድም ጥራይ እዩ ግዜኡ ዘሕልፎ ነይሩ። በዚ ድማ፣ ፖለቲካዊን ወተሃደራዊን ስትራተጂ ኣንጻራ፣ ብስርዓት ወዲቡ ኣንጻር ጸላኢ ከቃልሶም ኣይከኣለን። ብሓጺሩ መሪሕነት ጀብሃ፣ ዓቢ ሃገራዊ ዓቕሚ ዘባኸነ ልሙስ መሪሕነት እዩ።

ነቲ ኣብ መሪሕነት ጀብሃ ዝነበረ፣ ፍጹም ልኡምነትን ድኻምን ዘይፈልጡ ሰባት፣ ኣብቲ ውድብ ቅሩብ ሓሳብካ ንኸትገልጽ ዘፍቅድ ደሞክራሲያዊ ሃዋህው ከምዝነበረ ገይሮም ይርድእዎ ይኹኑ። የግዳስ እቲ ኣብኡ ዝነበረ ሃዋህው መርኣያ ግሉጽነትን ደሞክራሲን ዘይኮነ መርኣያ ስንፍናን ልምሰትን ናይቲ ውድብ እዩ። እቲ መሪሕነት ንጹር ፖለቲካዊ መስመር ከይሓዘ፣ ብብዝመጸ ሓሳባት እናተገፍዐ፣ ኣብ ድንገር ሃዋህው

እዩ ዘዕገንግን ነይሩ። ከምዚ ዓይነት አከያይዳ ሒዝካ ድማ ክትዕወት ዝሕሰብ ኣይኮነን። ከም መርኢያ ድኻም ናይቲ ውድብ፣ ኣብ ጀብሃ ዝዕቁር ምስጢር ኣይነበረን። ሓደ ኣብ ኩናት ዝርከብ ውድብ፣ ምስጢር ናይ ምዕቃብ ባህሊ ክህልዎ ዝግባእ እዩ። ኣብ ጀብሃ ግን ከምኡ ዝበሃል ነገር ኣይነበረን። ዲሲፕሊን ኣዘዩ ዝሉቕ እዩ። ውሽጣዊ ኩነታት ጀብሃ ዝኾነ መልክዕ ናይ ደሞክራሲ ኣይነበረን። በዚ ድላይካ ትዛረብ፣ በቲ ካልእ ድማ ብዝጠቐምን ዘይጠቐምን ጉዳያት ብህልኻ ሰባት ይእሰሩን ይቕተሉን ነይሮም። ኩሉዚ መትሓዚ ዘይብሉ ፍኑውነት መርኢያ ውድባዊ ድኻም እምበር መርኢያ ደሞክራሲ ኣይነበረን። ሕግን ስርዓትን ኮነ ኣባላትካ ዝምርሖሉ ዲሲፕሊን ኣብ ዘይብሉ ድማ፣ ኣይኮነን ኩናት ከተካይድ፣ ዝኾነ ካልእ ቀለል ዕማም እውን ክትፍጽም ዝከኣል ኣይኮነን።

ኣብ ወተሃደራዊ መዳይ እንተመጸኻ እውን፣ ጀብሃ ንጸላኢ እትምክተሉ ፍሉጥ ወተሃደራዊ ስትራቴጂ ኣይነበራን። ዝተወሃደን ቀጻልነት ዘለዎን ወተሃደራዊ ንጥፊታት ተካይድ ኣይነበረትን። ኣብ ገሊኡ ዝካየድ ውግኣት፣ ናይተን ኣበዩ ከባቢኡ ዝነበራ ሓይልታት በይናዊ ተበግሶ እዩ ነይሩ። ንኣብነት ኣብ ግዜ ምዝላቕ ኣብ ከባቢ መረብ ዝተኻየደ ውግእ ነይሩ። ሓይልታት ጀብሃ ንወርሒ መመላእታ ኣበርቲዐን መኪተን እዩን። ገለ ወተሃደራዊ ኣጽዋር፣ መካይንን ታንክታትን እውን ማሪኸን። እዚ ፍጻመዚ፣ ብጀብሃ ካብ ዝተኻየደ መኸተ እቲ ዝሓሸ እዩ። ኣብ ከባቢ ኣምሓጀር እውን ድሓን መኸተ ተኻይዶ ነይሩ። ድሕሪኡ ግን ብጀብሃ ዝተኻየደ ዝጠቐም መኸተ ኣይነበረን። ድሕሪዚ ሓጺር ግጥም፣ ጀብሃ ብኡ ኣቢላ እያ ፋሕፋሕ ኢላ። ዋላ እቲ ምንስሓብ እውን ውዱብ ኣይነበረን። ዛሕዛሕ እዩ። ምኽንያቱ መሪሕነት የለን፣ ዘወሃህድ የለን፣ ብኸመይ እቲ ወራር ይምከት? ኣበይ ቦታ እንታይ ይግበር? ዝኾነ ወተሃደራዊ ውጥን ኣይነበረን።

ኢብራሂም መሓመድ ዓሊ፣ ኣብ ሰራዊት ጀብሃ ሓደ ፍቱው ሰብ እዩ ነይሩ። ምስ ዓብደላ እድሪስ ድማ ኣንጻር እዮም ነይሮም። ኢብራሂም ዝሓሸ ኣመለኻኽታ፣ ኣብ ማርክሳዊ ስነ-ሓሳብ ብመጠኑ እምነት ዝነበሮ ሰብ እዩ። እቲ ካድር ኮነ እቲ ተጋዳላይ ንዓብደላ እድሪስ ከም ሓደ ኣድሓርሓሪ ሰብ ክጥምቶ እንከሎ፣ ብኣንጻሩ ንኢብራሂም ከም ሓደ ገስጋሲ መራሒ እዩ ዝርእዮ ነይሩ። ኣብ ልዕሊኡ ዳርጋ ዕውር እምነት ዝነበሮም ካድረታት ነይሮም እዮም። ብሓቂ ድማ ኣብ ዝጠቐምን ዘይጠቐምን ጉዳያት ምትእትታው ዝገብር ዓይነት ሰብ ኣይነበረን። ኢብራሂም፣ ኣብ 1979 ኣብ ኣኼባ ዝተዛረባ፣ ተጋደልቲ ወትሩ ዝዝክሩዎ ዘይርትሳዕ ዘረባ ኣላ። ኢብራሂም “ቃልስና ነዊሕ እዩ፣ ዓወትና ናይ ግድን እዩ ዝብል ጭርሖ ኣለና፣ ግን ዓወትና ናይ ግድን ክኸውን ግድን ድዩ?” ዝብል ሕቶ ብምልዓል፣ “ንዓወት ዘብቐዕ ኣሰራርሓን ኣወዳድባን እንተለና ጥራይ እዩ ዓወትና ግድን ዝኸውን እምበር፣ ዕላማና ቅኑዕ ስለዝኾነ ጥራይ ቃልስና ክዕወት ይኸእል እዩ ማለት ኣይኮነን። ዘይብቐዓት እንተኹንና ክንዕወት ኣይንኸእልን ኢና። ጀብሃ ኣብዚ እዋንዚ ኣብ መካነክ-ረውሕ እያ ዘላ፣ ጋም ማን እያ ትብል ዘላ” ኢሉ ተዛሪቡ።

ኣብቲ እዋንቲ ንዝነበረ ኩነታት ጀብሃ ብልክዕ እተንጸባርቐ መግለጺት እያ። ኢብራሂም ግን ነዛ ርእይቶዚኣ ድሕሪ ምዝራቡ፣ ነቲ ዝነበረ ድንገር ሃዋሃው ንምቕያር ዝገበሮ ነገር ኣይነበረን። ነቲ ጀብሃ ዝነበረቶ ተስፋ ዝተሳእኖ ሃዋህው ንምልዋጥ ኣብ ዝግበር ቃልሲ ክመራሳሕ ክጨማለቕ ክንገጽ ኣይደለየን። ከምኡ ዓይነት ሰብ እውን ኣይነበረን። ኣብቲ ዝቐጸለ ኩነታት እውን ተራ ኣይነበሮን። ልክዕ ከም ጸላጠስ ኢዱ ሕጽብ እዩ ነይሩ። ብሓጺሩ ኩነታት ጀብሃ ኣብ 1979 ናይ ዲሞራላይዘሽን ኩነታት እዩ

ነይሩ። ዓብደላ ድማ ንውሽጣዊ ኩነታት ጀብሃ ከዕሪ ድሌት ኮነ ሓሳብ ኣይነበሮን። ንሱ ሓንቲ ሓሳቡ፣ እቲ ምስ ሻዕብያ ዝካየድ ዝነበረ ናይ ሓድነት መስርሕ ከምዘይዕወት ምግባር ጥራይ እዩ። ነዛ ዕላማዚኣ ድግድጊት ተዓጢቐ ሓዙዋ። ኣብ መወዳእታ ድማ ተዓዊቲላ።

ብኣንጻር ዓብደላ እድሪስ፣ እቲ ካልእ ሰብ፣ ተራ ተጋዳላይ ይኹን ካድር፣ ኣብቲ ውድብ ዝነበረ ሕንፍሽፍሽን ልምሰትን ክዕረ ካብ ልቢ እዩ ዝምነ ነይሩ። ገለ ጽገናታትን ለውጢን ክግበር ከምዘለዎ ድማ ይሰማማዕ ነይሩ። እንታይ ክግበር ይከኣል ግን ብንጽር ይፈልጥ ኣይነበረን። መሪሕነት ጀብሃ ከምቲ ኣቐዲሙ ዝተጠቐሰ ብግብሪ ህላወ ኣይነበሮን። ካብኡ ዝገደደ ጸገም ድማ፣ ኣብቲ ውድብ መሪሕነት ከምዘየለ ዝፈልጥ ዳርጋ ኣይነበረን። እቲ ዝበዝሕ ተጋዳላይ መሪሕነት ዘሎ እዩ ዝመስሎ ነይሩ። ብሓጺሩ ናይ ምክርዛዝን ልምሰትን እዋን እዩ። ካልእ ኣብ ፖለቲካ ናይ ጀብሃ ዓቢ ዕንቅፋት ዝኸውን ዝነበረ ኣተሓሳስባ፣ ናይ ዕርቂን ዋጋ ዕዳጋን (ኮምፕሮማይዝ) ኣተሓሳስባ እዩ። እዚ ኣመለኻኽታዚ፣ ኣብ ገለ እዋን ጽቡቕ እኳ እንተኾነ፣ ኣብ ከምቲ ጀብሃ ዝነበረቶ ሕንፍሽፍሽን ልሙስን ሃዋህው ግን ክሰርሕ ዝኸእል ኣይኮነን። ጀብሃ ሱር ቦተኽ ለውጢ ብምምጻእ ጥራይ እያ ክትዕረ ትኸእል ዝነበረት። የግዳስ ኣብቶም ደለይቲ ለውጢ ከምኡ ዝዓይነቱ መሰረታዊ ለውጢ ናይ ምምጻእ ሓሳብን ቅርብነትን ኣይነበረን። ከም ውጽኢቲ ድማ፣ “ጀብሃ ኣደ ሰውራ እያ፣ ናይ ሓድነት ሕላገት እያ፣ ደሞክራቲክ እያ፣ ናይ ሻዕብያ ኣቃውማ ሰክታርያን እዩ” እናተባህለ ብዘይ ቁም ነገር ሓሽወዮ ጥራይ ኮይኑ። እዚ ህውተታዚ ድማ፣ መወዳእታኡ ንጀብሃ ብዓባያ ለኪምዎ ጠፊኡ።

ኣብ ጀብሃ ዝነበረ ዓቕሚ ቀሊል ኣይነበረን። ኣብቲ ውድብ ንሃገራዊ ናጽነት ክጋደሉ ኢሎም ብልዑል ወኒን ስምዒትን ብንጽህና ዝመጹ ኣሽሓት መንእሰያት እዮም ነይሮም። ግን ሓያልን ውፋይን መሪሕነት ኣይረኸቡን። መሪሕነት ክኸውን ዝኸእልን ዝግብእን ሰብ ስለዝተሳእነ ኣይኮነን። እቲ ክመርሕ ዝኸእል ግን ዕድል ኣይረኸበን። ኣብ-መንበር ጀብሃ ኣሕመድ ናስር ኣዘዩ ድኹም ሰብ እዩ ነይሩ። ዓብደላ ብፍላጥ እዩ ንዕኡ ኣብ ቅድሚት ኣቐሚጡ ነቲ ውድብ ከም ድላዩ ዝገናዘየሉ ዝነበረ። ኣዜን ያሲን፣ ጥዑይ ሰብ እኳ እንተነበረ፣ ነብሱ ዝገትእ ሰላማዊ ሰብ እዩ ነይሩ። ምሁር እዩ፣ ክትንትን ይኸእል፣ ክጽሕፍ ይኸእል። ግን ኣብ ግብራዊ ቃልሲ ኣትዩ ክንጸ፣ ላዕልን ታሕትን ክብል ዝኸእል ኣይነበረን። ተስፋማርያም ከኣ ካብ ኣዜን ዝገደደ። ንሱውን ክጽሕፍ ክትንትን እንተዘይኮይኑ ክመርሕ ዝኸእል ዓይነት ሰብ ኣይነበረን። ካብቶም ዝነበሩ መሪሕቲ ንዓብደላ ቅርብ ክብድህዎ ዝኸእሉ ኢብራሂም ቶቲልን መልኣክ ተኸለን እዮም ነይሮም። ንሳቶም እውን ነቲ ተራ ኣይበቐዕዎን።

### 5. ጀብሃ ኣብ ስደት

ኣቐዲመ ከምዝገለጽክዎ፣ መሪሕነት ጀብሃ፣ ብሰንኪቲ ኣብ ሓድሕዱ ዝነበሮ ናይ ስልጣን ውድድርን ድኹም ፖለቲካዊን ወተሃደራዊን ኣመራርሓን ውዳብን “ዓወትና ናይ ግድን እዩ” ኢሉ እናጨርሐ ተሳዒሩ። ኣሽሓት ብንጽህና ንሃገራዊ ናጽነት ክቃለሱ ዝመጹ መንእሰያት ተጋደልቲ ለኪሙ ድማ ተበታቲኑ። ጀብሃ ሱዳን ድሕሪ ምእታዎ ድሕሪ ቅርብ ሰሙናት ሱዳናውያን፣ “ወይ ርሓቕልና ወይ ብረትኩም ኣውርዱልና... ክንዲዚ ዝኣክል ዕጡቕ ሓይሊ ኣብ ውሽጢ መሬትና ከነስፍር ኣይንኸእልን ኢና”

ኢሎም። ሐቆም እየም። አስታት 15 ሺሕ ዝኸውን ተጋዳላይ እዩ ነይሩ። ምስ መዓት ጋዕልገልጠሙ፣ ኣብ ከባቢ ከሰላ እዩ ሰፊሩ። መራሕቲ ጀብሃ ክገብርዎ ዝኸእሉ ነገር ኣይነበረን። ኣብ ሽዑ በጺሖም በዓል ዓብደላ እድሪስ እቲ ናይ ምምራሕ ሓላፍነት፣ ንኣሕመድ ናስር እዩም ረጥሪጦምሉ። ኣሕመድ ናስር ከኣ፣ ኣይኮነንዶ ኣብ ከምኡ ዝዓይነቱ ናይ ሕንፍሽፍሽ እዋን፣ ኣብ ንቡር ግዜ እውን ክመርሕ ብቐዓት ዝነበሮ ሰብ ኣይኮነን። ዋላ ነቲ ሰነዓት ናይቲ ውድብ እውን ክዕቅቦ ኣይከኣለን። ዳርጋ ኩሉ ሰነዓት ናይቲ ውድብ ድማ ብትእዛዙ ተቐጺሉ። ብዙሕ ብረትን ንብረትን ናይቲ ውድብ መንግስቲ ሱዳን ወሲድዎ።

ኣብ ሱዳን ምስተኣተወ፣ ፈጻሚት ሽማግሌ ጀብሃ፣ “ፈሺልና ኢና፣ ናይቲ ፍሽለት ተሓተትቲ ድማ ካልእ ዘይኮነ ብቐንዱ ባዕላትና ኢና” ዝብል ናይ ንስሓ ኣዋጅ ኣውጺኦ። በብቐንብ ድማ ፋሕ-ፋሕ ምባል ተጀሚሩ። ገሊኦም መራሕቲ፣ ምስ ገለ ብረት ዝዓጠቐ ተጋደልቲ ካብ ከባቢ ከሰላ ርሒቐም። ግን ካብ መሬት ሱዳን ኣይወጹን። “ንሜዳ ተመሊስና ነይርና” ክብሉ ይስምዑ እኳ እንተኾነ፣ ዶብ ሱዳን ሰጊሮም መሬት ኤርትራ ኣይረገጹን። ንሜዳ ክምለሱ ድሌት ኮነ ትብዓት ኣይነበሮምን። ካልኣት ዝበዘሙ ተጋደልቲ ድማ ናብ ኮሪኮንን ታህዳይን ከይዶም። ሓያሎ ካልኣት ከኣ፣ ብረቶም ኣውራጃም፣ ፋሕ ፋሕ ኢሎም። ልክዕ ኣብዚ ግዜዚ፣ ዓብደላ እድሪስ ተፈልዩ በይኑ ናቱ ጉጅለ ከምዘመስረተ ወረታት ክናፈስ ጀሚሩ። “ተፈንጨሉ ድዩ?” እንተበልካ “ኣይተፈጨለን ኣሎ” ይበሃል። ግን ብግብሪ ናቱ ጉጅለ ከቐውም እዩ ዝፈታትን ነይሩ።

ብድሕሪዚ ኣባላት ሰውራዊ ባይቶ፣ ናብቲ ዓብደላ ዝነበሮ ቦታ ከይዶም ምስኡ ናይ ዕርቂ ኣኼባ ገይሮም። ኣብ መዓስከር ጉጅለ ዓብደላ ድማ፣ 6ይ ኣኼባ ሰውራዊ ባይቶ ተኻይዱ። ኣብቲ ኣኼባ፣ “እታ ዝጸንሖት ፈጻሚት ሽማግሌ ክትሰርሕ ኣይከኣለትን። ጠንቂ ናይቲ ፍሽለት ንሳ እያ፣ ስለዚ እዛ ፈጻሚት ሽማግሌዚኣ ስለዝፈሸለት ክትቐየር ጥራይ እዩ ዘለዎ” ብዝብል ምክንያት ዓብደላ ክወዳደሩኒ ይኸእሉ እዩም ዝበሎም፣ ከም በዓል መልኣከ፣ ቶቲል፣ ተስፋማርያም፣ ዓብደላ ሱሌማን ካብታ ፈጻሚት ሽማግሌ ከምዝእለዩ ገበረ። ኣብ ክንድኦም ካልኣት ሓደስቲ ተመሪጸም። ኣሕመድ ግን “ኣይጓዳእን እዩ” ስለዝተባህለ፣ ኣብቲ መሪሕነት ቀጸሉ። ደጊጋ እውን ከምኡ “ኣይጓዳእን እዩ” ተባሂሉ ኣብቲ መሪሕነት ቀጸሉ። ካልኣት ግን ኩሎም ሓደስቲ እዩም። ምክትል ናይ ኣሕመድ ናስር ዶክተር ሃብተ ኮይኑ። ተስፋይ ተኸለ፣ ናይ ጸጥታ፣ ሳልሕ እያይ ወጸኢ ጉዳይ፣ ዮሃንስ ዘርእማርያም ሓላፊ ዜና ኮይኖም። ወተሃደራዊ ሓላፊ ድማ፣ ኣብ ክንዲ ዓብደላ እድሪስ፣ ሑሴን ከሊፋ ከምዝኸውን ተገይሩ። ዓብደላ ብመደብ ዝገበሮ እዩ። ኣብታ ካብ 1969 ጀሚሩ ዘይለቐቐ መንበሩ፣ ናቱ ሰብ እዩ ኣቐሚጡ። እቲ ምርጫ “እከለ ናተይ፣ እከለ ናትካ” እናተባህለ ብዋጋ ዕዳጋ እዩ ተኻይዱ።

ድሕሪዚ 6ይ ኣኼባ ሰውራዊ ባይቶ፣ ንተጋደልቲ ሰሚናራት ይካየደሎም እሞ፣ ድሕሪኡ ጉባኤ ክግበር ተባሂሉ። በቲ ውሳኔ መሰረት ውድባዊ ሰሚናራት ክካየድ ጀሚሩ። ግን ኣብቶም ተጋደልቲ እምነት ዝበሃል ኣይነበረን። ኣብ ኮሪኮንን ታህዳይን ዝነበሩ ተጋደልቲ ንኣብነት፣ ምትእምማን ስለዘይነበሮም፣ ናብቲ ዝካየድ ሰሚናራት ብዘይ ብረት ኣይንኣቱን ኢና ኢሎም ተቐዋሞም። ብዝኾነ እቲ ሰሚናራት ዘምጽኦ ፍሪ ኣይነበረን። ጀብሃ ካብ ዝርግርግ ናብ ዝበኣሰ ሕምርግርግ እያ ተመርሖ ዝነበረት። ኣብቲ ግዜቲ ንጀብሃ ንምድሓን ሓደ ናይ ስዑድያ ልኡኽ ንሱዳን መጺኡ ነይሩ። “ብሃብረ” ዝበሃል ኣብ ትካል ጸጥታ ስዑድያ ናይ ቀርኒ ኣፍሪቃ ሓላፊ እዩ። ብሃብረ

ንዓብደላ ከም ወተሃደራዊ መራሒ እዩ ዝፈልጦ። ኣብ ልዕሊኡ ድማ ዝተጋነነ ትጽቢት ነይሩዎ። ዓብደላ “15 ሺሕ ኣባላት ዘለውዎ ሓደ እስላማዊ ሰራዊት ክምስርት ይኸእል እዩ” ዝብል እምነት ነይሩዎ። ዓብደላ እውን ካብ ሱዕድያ ሓገዝ እንተረኺቡ፣ ንሻዕብያ ዝወዳደር ሰራዊት ክምስርት ከምዝኸእል ይገልጻሉ ነይሩ።

ኣብ ከምዚ ዓይነት ሃዋህው፣ መሪሕነት ጀብሃ ኣብ ስለስተ ተጎዳጂሉ እዩ ዝኸይድ ነይሩ። በዓል መልአክ፣ ተቲል፣ ተስፋማርያም ሓደ ጉጅለ እዮም። ዓብደላ ናቲ ጉጅለ ነይሩዎ። ኣብቲ ሓደ ድማ ኣሕመድ ናስርን ኢብራሂም መሓመድ ዓሊን ዝነበርዎም እቶም ዝበዝሑ ነይሮም። ኣሕመድ ናስር ዝነበሮ ጉጅለ ቲያር፣ ካልኣይ ጉጅለ ዓብደላ፣ እቲ ሳልሳይ ከኣ እቲ ድሓር ሳግም ተባሂሉ ዝተጸውዐ ጉጅለ በትን ምጃኖም እዮ። ትያር ንነበሩም ኣብ ማእከል ኣቐሚጦም፣ ነም ክልተ ጉጅለታት ናይ የማንን ጸጋምን ጥሩፋት እዮም ዝብልዎም ነይሮም። “ትያር ኣልዓም፣ ንጀብሃ ንውክል፣ ንለበር ፓርቲ ንውክል ንሕና ኢና” ድማ ይብሉ ነይሮም።

### 5.1 ምትፍናን ዓብደላን መልአክን

መልአክ ተኸለ፣ ከም ሰብ ብኸሉ ባህርያቱን ጠባዩን ኣንጻር ወዲ ተላ እዩ። መልአክ ናይ ብሓቂ ተጋዳላይ እዩ። ከም ኩሎም ናይ ሽዑ መንእሰያት ብንጽህና ካብ ዩኒቨርሲቲ ንሃገራዊ ናጽነት ክጋደል ዝመጸ እዩ። ኣዘዩ ተዋጋኣይ ድማ እዩ። ብኣንጻር ብዙሓት ናይ ጀብሃ መራሕቲ፣ መልአክ ንነበሱ ብቐዳምነት ከም ተጋዳላይ እዩ ዝርእያ። ኣብ 1975 ኣብ ጉባኤ ንመሪሕነት ክምረጽ እንከሎ፣ ናይ 4 ዓመት ተሞኩሮ ነይሩዎ። ሽዑ ናይ ጸጥታ ሓላፊ ኮይኑ ተመሪጹ። ሕሩይ ተድላ፣ ንመንፍዓትን ተቐባልነትን መልአክ ተኸለ ምስተግዘበ ካብ ፈለማ ኣይፈተዎን። ወዲ ተላ ንነበሱ ከም ወኪል ናይ ከበሳ ይሓስባ ስለዝነበረ መልአክ ከይወዳደሮ ከም ተቐጥቲኦም ብምጥማት፣ ካብ ፈለማ ከጥቅያ እዩ ዝፍትን ነይሩ። መልአክ ብወገኑ ንናይ ወዲተላ ሕንቃቕ ይቐበሎ ኣይነበረን። በዚ ድማ መልአክ ብግስ ከይበለ፣ ዒላማ መጥቓዕቲ ወዲተላን ዓብደላ እድሪስን እዩ ኮይኑ።

መልአክ ኣብ ተጋዳላይ ተ.ሓ.ኤ. ከም ናይ ለውጢ መራሒ ክርኣ ዝጀመረ ዝያዳ ድሕሪ ናይ ፋሉል ምንቅስቓስ እዩ። ቅድሚኡ ግን ናይ ጸጥታ ሓላፊ ብምንባሩ፣ ኩሉ ሰብ ከም ተኸላኻሊ መሪሕነት እናጠመተ ይፈርሖ እዩ ዝነበረ። መልአክ ኣብ መሪሕነት ድሕሪ ምምጽኡ ፍልልያቱ ምስ ዓብደላ ቀስ እናበለ ክዓቢ ድሕሪ ምጽናሕ፣ ኣብ 1979 ዝያዳ ጎሊሑ ክርኣ ጀሚሩ። ኣብዚ ዝተጠቐሰ እዋን፣ ኣብ መንጎ ቤት ጽሕፈት ጸጥታን ወተሃደራዊ ቤት ጽሕፈትን ዝነበረ ፍልልይ ዝያዳ እናተጋህደ፣ ኣብቲ ውድብ እውን ይንጸባረቕ ነይሩ። በዚ ድማ ዓብደላ ንመልአክ ከም ሓደ ካብ መሪሕነት ክእለ ዘለዎ ሰብ ክቐጽሮ ጀሚሩ። ሓደ ካብቲ ዝፈላለዮም ነጥቢ ኣብ ጉዳይ ሓድነት ዝነበሮም ኣረኣእያ እዩ። መልአክ ተኸለ ድሕሪ 1978 ንጉዳይ ሓድነት ምስ ህዝባዊ ግንባር ኣበርቲዑ ዝደፍሓሉ ዝነበረ ሰብ እዩ። ንብዙሕ ተግባራት ዓብደላ እድሪስ ድማ ይቃወሞ ነይሩ። በዚ ድማ ብ1980 ኣብ ዝተኸየደ 3ይ ጉባኤ ለበር ፓርቲ፣ ኣብ መሪሕነት ካልኣት ክምረጹ ከለው መልአክ ደይ መደይ ኢልካ ከምዘይምረጽ ተገብረ። በዓል ዓብደላ ከቐርብዎ ኣይደለዩን። ንሱ እውን ብዙሕ ዝደልዮ ዝነበረ ኣይመስልን።

ፍልልያት ዓብደላን መልአከን አብ ዝለዓለ ጥርዙ ዝበጽሖ ኣብ ውግእ ሓድሕድ እዩ። ኣብቲ እዋንቲ ፍጹም ምርድዳእ ዝበሃል ኣይነበሮምን። ጀብሃ ሱዳን ምስ ኣተወተ ድማ፣ ዓብደላ ንመልአከ ምጥፋእ ቀዳማይ ዕላማኡ ገይሩዩ ወሲድዎ። ኣብቲ ጊዜቲ መልአከ፣ ተጋደልቲ ፋሕ-ፋሕ ከይብሉ ክጠራንፍ፣ ኣጽዋር ብመንግስቲ ሱዳን ከይውሰድ ክሓብእ እዩ ዝፈታትን ነይሩ። በዓል ዓብደላ ግን፣ እቲ ዝተፈጥረ ጸገም ከይዓጠመዎ፣ ነዚ ሰብዚ ከመይ ገይሮም የጥፍእዎ ጥራይ እዮም ውዲት ዝኣልሙ ነይሮም። ብቐጻሊ ይተናኹልዎ ምንባሮም ርኡይ ስለዝነበረ፣ ኣብ ልዕሊኡ ዝኾነ ነገር ክፍጽሙ ከምዝክእሉ ካብ ግምት ወጻኢ ኣይነበረን። ብድሕሪኡ ተመክልዮም ድማ፣ ፈለማ ነተን ዝሓብእን ብረት ወሲዶምን። መልአከ ድማ ንባዕሉ ሓደ ጸገም ነይሩዎ። ንነብሱ ከም ተጋዳላይ እምበር ከም መራሒ ኣይጥምታን እዩ ነይሩ።

ኣብ ኮረኮንን ታህዳይን ዝነበሩ ተጋደልቲ “ብረት ከይሓዘና ናብቲ ኣብ መዓስከር ዓብደላ ዝካየድ ውድባዊ ሰሚናር ኣይንኸይድን ኢና” ምባሎም ኣቐዲመ ጠቐሰዮ ኣለኹ። ሽቡ በዓል ዶክተር ሃብተ መጺኦም ንመልአከ ተኸለ “ንሰኻ ኢኻ ተተባብዖም ዘሎኻ” ኢሎሞ። ብዙሕ ዘይምርድዳእ ተፈጠሩ። ኣብ ከምዚ ዓይነት ግርጭት ዝተባልሓሉ እዋን፣ መልአከ ኣብቲ ንሳቶም ዝዓድምዎ ኣኼባ ዘኸይድ ኣይነበሮን። ግን ንሱ ብዙሕ ኣይተገደሰሎምን። ዝኾነ ይኹን ኢሉ ከይዱ። እቲ ፈጻሚ ሽማግሌ ብዛዕባዚ ጉዳይዚ ኣብ ክልተ እዩ ተመቐሉ ነይሩ። ገሊኦም እቶም ተጋደልቲ ብረት ክግጥቁ ኣለዎም ዝብሉ፣ ገሊኦም ብረት ክግጥቁ የብሎምን ዝብሉ። በዛ ነጥቢዚኡ ድማ እቲ ዝነበረ ግርጭት ዝያዳ ጉሂሩ። ዓብደላ፣ እዛ ኢጋጣሚ እዚኡ ዕልዋ ንምግባር እዩ ተጠቐሙላ። ነቲ ብዓንተቦኡ እውን ብዓይኒ ስግኣት ዝርእዮ ዝነበረ መልአከ ተኸለ፣ ምስ ሓደ ካልኣዩ ኣብ ሩባ ኮፍ ኢሎም እናዕለሉ ከለው፣ ሰዓብቱ ልኢኹ ተኸሩሲ ከፊቱሎም። መልአከ ተሰዊኡ፣ እቲ ምስኡ ዝነበሮ ሰብ ተወጊኡ። ኣብቲ ዝተኸፍተ ተኸሩሲ፣ ናይ ስዒድ ሳልሕ ኣውቲስታ ዝነበረ እውን ተቐቲሉ። ስዒድ ሳልሕ ኣብቲ ከባቢ እዩ ነይሩ። ንሱ እውን ተማሪኹ፣ ተኣሲሩ። እቲ ስጉምቲ ናይ ፈራሓት እዩ ነይሩ። ተስፋይ ደጊጋን ኣቦ መንበር ጀብሃ ኣሕመድ ናስርን እውን ተኣሲሮም። ቶቲል ኣብቲ ጊዜ እቲ ኣብ ከሰላ ስለዝነበረ እምበር ንዕኡ እውን ኣይምገደፉዎን። ኣዜን ያሲን እውን ምስ ቶቲል ኣብ ከሰላ እዩ ነይሩ። ገለ ሰባት ከም በዓል ደንጉስ ኣረይ ኣብ ልዕሊ ቶቲል ዝኾነ ስጉምቲ ከይውሰድ ብምጥንቃቕ፣ ነቲ ኩነታት ቀቢላዊ መልክዕ እኳ ከትሕዝዎ ፈቲኖም እንተነበሩ፣ ንቶቲል እውን ካብ ከሰላ ምስ መጻ ኣይገደፍዎን። ኣሲሮሞ። በዚ ድማ ዳርጋ ኩላ መሪሕነት ጀብሃ ብዓብደላ እድሪስ ተኣሲራ። ብዙሓት ዝተኣስሩ ካልኣት ካድረታት እውን ነይሮም።

**5.2 ድሕሪ ዕልዋ**

ዓብደላ ወገናዊን ቀንጻሊን ናይ ጀብሃ ታሪኹ፣ ብ25 መጋቢት 1982 ኣብ ራሳይ ዝተባህለ ኣብ ዶብ ሱዳን ዝርከብ ቦታ ብዝፈጸሞ ኩዴታ እዩ ዛዚምዎ። ንመልአከ ተኸለ ቀንጻሉ ንመብዛሕትኡ ኣባል መሪሕነት ድሕሪ ምእሳሩ ድማ፣ ባዕሉ ኣቦመንበር ኮይኑ። ብድሕሪዚ ሰሚናራት ከምዝካየድ ገይሩ፣ ኣዋጃት ኣውጺኡ። “ጀብሃ ተረጋጊኣ፣ ኣብቲ ቅነዕን መበቁላውን መስመራ ተመሊሳ ኣላ። ንሕና እቲ መሰረት እዩ ዘገድስና። ጸገም ናይ ጀብሃ ንሳቶም እዮም ነይሮም። ብቐደሙ እውን ቢቢሲ ዝጸውዓቶም (ዓወታት ምስ ተሰምዐ ዝመጹ) እዮም። ሕጂ እውን ድሓን ቢቢሲ ምስ ጸውዓቶም ዝመጹ ካልኣት ክህልው እዮም” ዝብል ኅስንስ ድማ ከካይድ ጀሚሩ። እዚ ጭርቃንዚ ኣብ ጀብሃ

ልሙድ እዩ ዝነበረ። እቲ ሓድሽ ሓይሊ ነቶም ገዳይም “ዘይ ቡን ትሰትዩ እምበር እንታይ ትገብሩ ነይርኩም?” እዩ ዝብሎም ዝነበረ። ንሶም ድማ፣ ነቶም ድሓር ዝመጹ “ቢቢሲ ዝጸውዓቶም” እናበሉ ይጨርቅሎም።

ዓብደላ ዝቐንጸል ቀንጺሉ ዝእሰር ኣሲሩ፣ መሪሕነቱ ንምርጋእ ኣብ ዝጸዕረሉ ዝነበረ፣ ብኣንጻር ናይ ተጋደልቲ ተቐውሞ ኣብ ልዕሊ ዓብደላ እናበርቶ እዩ ከይዱ። ኣብ ኮሪኮንን ታህዳይን ዝነበሩ ተጋደልቲ ብምሉኡም ኣንጻር ዓብደላ ደው ኢሎም። ኣብቲ እዋንቲ ዶክተር ሃብተ ኣብ ጉጅለ ዓብደላ ምክትል ኣቦመንበር እዩ ነይሩ። ነቶም ተጋደልቲ ንምትህድዳእ ድማ ምስ ስዩምን ካልኣትን ናብ ኮሪኮን ተላኢኹም። ንሳቶም ነቲ ተጋዳላይ ብቐሊሉ ዘተሃዳድኦ እዩ መሲልዎም ነይሩ። ኣብኡ ዝነበረ ስምዒት ግን ካብ ትጽቢቶም ወጻኢ ኮይኑ ጸኒሕዎም። እቶም ተጋደልቲ ምስቲ ዝነበሮም ሕርቃን ዘይቀተልዎም ዕድል እዮም ገይሮም። ካብቲ ተጋዳላይ ሃዲሞም፣ ኣብ መዓስከር ናይ ሱዳን ክሳብ ዝዕቁቡ እዮም ኮይኖም። “ዝሒ ሓዝኩም ትመጹና። እዚ ኹሉ ሰብ ቀቢርኩም፣ ቅትለታት ተፈጸሙ፣ ብዙሕ ሰብ ተኣሲሩስ ያኢ፣ ንድሕነት ጀብሃ ክንብል ምስ ዓብደላ ክንቅጽል” ብምባል እቲ ተጋዳላይ ብዙሕ ኣንጻርጺሩ። ዓብደላ ብዓንተቦኡ ብተጋዳላይ ኣዝዩ ጽሉእ ሰብ እዩ። ዶክተር ሃብተ ተቐውሞ ናይቶም ተጋደልቲ ምስ ርኣዮ ምሒር ሰንቢዱ። እቶም ተጋደልቲ ንዶክተር ሃብተ፣ ኣንጻርቲ ብዓብደላ ዝተኻየደ ኩዴታ ኣዋጅ ከውጽእ ኣገዲዶም። “ሕራይ ኢሉ” ኣንጻር ዓብደላ ኣዋጅ ኣውጺኡ፣ ፈሪሙ። ስለዝፈርሐ ግን፣ “በጃኻትኩም ኣነ ካርቱም ከይበጸሕኩ ከይተውጽኡም” ኢሉ ለማንዎም።

ብድሕሪዚ እቲ ሰራዊት ናቱ ኣኼባታት ቀጺሉ፣ ግዝያዊ ሽማግሌ መሪጹ። ብኡ ንብኡ ድማ ኣብ መንጎቲ ግዝያዊ ሽማግሌ ናይ ሰራዊትን ኣባላት ሰውራዊ ባይቶን ምፍጣጥ ተጀሚሩ። ንሳቶም “ንሕና ሕጋዊ መሪሕነት ኢና” ክብሉ ከለው፣ እቶም ሽማግሌ ናይ ሰራዊት ድማ “ከም ሕጋውያን መሪሕቲ ኣይንፈልጠኩምን ኢና” ኢሎም። የግዳስ ብውዲት ተረፍ መረፍ ኣባላት ሰውራዊ ባይቶ፣ ኣብ መንጎ እታ ናይ ሰራዊት ሽማግሌ እውን ምክፍፋል ኣጋጢሙ፣ ኣብ ክልተ ተገሚዓ። ክሳብ ምትጃስ እውን ተበጺሑ። ሱዳናውያን መጸኢም ኣብ መንጎኦም ናይ ጸጥታ ዞባ ብምፍላይ፣ ነተን መዓስከራት ኣብ ክልተ መቐሎመን። እቲ ዝበዝሐ ድሓር ሳግም ዝተባህለ ኣንጻርቲ መሪሕነት ጠጠው ክብል ከሎ፣ ገለ ውሑዳት ድማ ምስቲ መሪሕነት ወጊኖም።

ኣብ ውሽጢ ከምዚ ዝኣመሰለ ምዕባላታት ተስፋ-ምህረት ዝሓዘም ውሑዳት ተጋደልቲ ዝርከብዎ ሓደ ንጹል ሓይሊ ነይሩ እዩ። ተስፋ-ምህረት ጀብሃ ንሱዳን ክትኣቱ ኸላ ምስ ውሑዳት ሰዓብቱ ኣብ ጋሽ እዩ ተሪፉ። በዓል ዓብደላ እድሪስ ነዚ ምስርኣዩ ክልተ ጋንታ ዝኸውን ሰራዊት ኣዋጺኦም፣ ንጋሽ ከእትው ፈቲኖም ነይሮም። “ቱምሳሕ ዝመርሖ ናይ ደባይ ኣሃዱታት ክንምስርት ኢና” እዮም ኢሎም። ቱምሳሕ ናብኡ ምስ ከደ ግን፣ በዓል ተስፋ-ምህረት ቀቲሎም። ንጠንቂ ናይቲ ቐትለት ብዝምልከት ብልክዕ ዝፈልጠ እኳ እንተዘይብለይ፣ ከም ግምተይ ሕነ ናይ መልኣክ እዩ ዝመስል። (ኣብቲ ድሓር ዝቐጸለ ምዕባላታት ተስፋ-ምህረት ምስ በዓል ዓብደላ ርክብ ዘይብሉ፣ ኣብ ከባቢ ጋሽ ከምዘም ናይ ውግእ ጎይቶት (ምርሎርድ) ኮይኑ በይኑ እዩ ተሪፉ። መርገጺኡ ዝያዳ ናብ ጉጅለ ትያር ዝዛዘወ እዩ ነይሩ። ድሓር ግን ምስ ትያር እውን ተባቲኹ፣ ምስ ሳብ ኮይኑ። ካብ ሳብ ተፈልዩ እውን መሊሱ ምስ ጃስር ኮይኑ። ነዊሕ ጸኒሑ ድማ ምስ ሻዕብያ ርክብ ጀሚሩ። ፈለማ ሻዕብያ ኣይነጸግዎን። ከምዝዝከር ኣብ 2ይ ጉባኤ ሀ.ግ. ጉጅለ ጃስር ወኪል ሰዲዶም ነይሮም እዮም። ጸኒሑ ግን ተስፋ-ምህረት መገዶ



ስለዘይቅንፅ ምስ ሻዕብያ ተገራጭዩ። ስጉምቲ ተወሲዱሉ። መዓስከሩ ተደምሲሱ። ኣብቲ መዓስከር ኣሲሩዎም ዝጸንሐ ናይ እንዳ ትያር ኣባላት ተፈቲሖም። ተስፋ-ምህረት ከኣ ኣብ ከባቢ ተኸዘ ኮይኑ ክቃወም ኣብ ዝፈተነሉ ተቐቲሉ።)

ኣብ 1983 ዓብደላ ነቶም ኣብ መዓስከሩ ኣሲሩዎም ዝነበረ መራሕቲን ካድሬታትን ፈቲሖም። ኣብቲ እዋንቲ ሳግም ምስ ሻዕብያ ርክብ ጀሚሮም ነይሮም። ኣባላት ቲያር ድማ ካብ ማእሰርቲ ዓብደላ ምስ ተፈትሖ ብቐጥታ ምስ ሳብ ተጸጊዖም። ቲያር፣ “ንሕና ገስገስቲ ሓይልታት ስለዝኾንና፣ የማናውያን በዓል ዓብደላ የጥቅዑና ስለዘለው፣ ገለ ኣድሓርሓርቲ ሃገራት ዓረብ እውን ኣንጻርና ደው ስለዝበላ፣ ምስ ሳብ ተጸጊዕና ክንጸንሕ መሪጽና” ኢሎም እዮም ኣዊጅኖም። ድሕሪ ገለ እዋን፣ ሳብ ምስኡ ዝተርፉ ኣትሪፉ፣ ዝእሰር ምስ ኣሰረሎም ካብኡ ወጺኦም። በዚ ተስፋ ቈሪጸም ድማ፣ ክሳብ ኣብ እግሪ ጸላኢ ምስጋድ በጺሖም። ምስ ደርግ ኣብ ከሰላ ርክባት ጀሚሮም። መንግስቲ ሱዳን ከኣ ምናልባት ነዚ ዝፈለጠ ይመስል፣ ካብ ሳብ ድሕሪ ምፍላዮም ኣሲርዎም ነይሩ እዩ። ኣብ መወዳእታ ከኣ ካብታ ሃገር ጠሪዝዎም።

ኣብዚ ናይ ዕግርግርን ሕንፍሽፍን መስርሕዚ ብዙሓት ሓለፍቲን ካድሬታትን ጀብሃ ተቐቲሎም እዮም። መልኣከ፣ ስዒድ ሳልሕ፣ ወልደዳዊት፣ ሓንገላ፣ ዓብደላ ጸጋይ፣ ወዲ ሓሰብን ካልኣትን። ዝበዝሕ ካብዚ ቅትለታትዚ ናይ ዓብደላ ስጉምቲ እዩ ነይሩ። ገሊኡ ድማ ብካልኣት ዝተፈጸመ ክኸውን ይኸእል።

### 5.3 ዝባኑ ዝቐልዐ ተንበርካኸት

( ኣብ ሓምሻይ ክፋል ይቕጽል )